

řkování soukromé iniciativy a činnosti za přísného dohledu státního, při čemž tato dohlédací a vůdčí činnost státní snaží se zůstatí ukryta v pozadí, byť i současně se snaží zajistiti si veškerý centrální vliv na tuto činnost soukromou, jak v jednotlivých kapitolách nahoře podrobně bylo vyličenó.

Veřejnost německá ovšem tyto cíle i prostředky hojně podrobuje kritice a vytýká jim neúplnost i pochybnost, a v poslední době z kruhů hlavně obchodních a průmyslových a částečně i vědeckých a úředních kladou se ve směru státní politiky vystěhovalcké tyto požadavky:

1. Jmenování vystěhovalckých komisařů, kteří by byli zvláště vyškoleni v technice osidlovací, u vyslanectví, resp. u konsulátů zemí přistěhovalckých.

2. Další vybudování poraden vystěhovalckých.

3. Podpora kolonisačních společností, které byly uznány za všeobecně prospěšné, zvláště společností, v nichž se sdružují osoby k vystěhování se rozhodnuvší, a jimž byla zemí imigrační slíbena země k osídlení zdarma.

4. Uzavírání mezistátních smluv o úlevách vystěhovalcům poskytováním levné půdy a pod.

5. Kapitalisování podpor v nezaměstnanosti těm, kteří o to požádají, když se zaváží k osídlení. Obnos jest poukázati příslušnému konsulátu.

6. Smlouvy s dopravními společnostmi o úlevách pro takové vystěhovalce.

7. Založení banky pro vystěhovalce pod státním dohledem.

Požadavky tyto jsou v poslední době ve směrodatných úředních kruzích podrobně uvažovány, nezdá se však, že by v dohledné době došlo k zásadním změnám celé struktury vystěhovalcké péče ve směru legislativním a administrativním.

A. R.:

Škola a prostředí dítěte.

V měsíci červnu letošního roku byla konána po našich školách mateřských a národních statistická šetření, jejichž účelem bylo, jak praví příslušný výnos ministerstva školství a národní osvěty, ukázati »utěšený rozvoj mateřských a národních škol od převrata, jako zvlášť významné složky kulturní v našem státě« pro výstavu v Brně r. 1928. Při tomto šetření nemělo však býti toliko zjišťováno, kolik dětí do škol dochází a pod., nýbrž mělo se přihlížeti i k rozvrstvení obyvatelstva, t. j. o jaké prostředí se opírá práce školní v jednotlivých oblastech a jaké jsou v tomto osvětlení její předpoklady i výsledky. Zvláštní tabulky, otištěné v květnovém »Věstníku min. škol. a nár. osvěty«, stanoví, co má býti zjišťováno: Průměrná výška a váha v určitém období věku, počet dětí osiřelých a stupeň osiřelosti, počet dětí obzvláště nadaných celkově i v jednotlivých předmětech, počet dětí nápadně

neprospívajících, opakujících jednou i vícekrát, počet těch, které přestály nakažlivou nemoc, trpí vadou řeči atd., vždy se zřetelem na prostředí, ve kterém žijí. Vedle výsledků úhrnných, z celého státu, bude tu možno pak srovnati výsledky šetření o jednotlivých národnostech, zemích, krajích i menších okrscích, což bude jistě poučné a zajímavé. Vždyť i na jednotlivých školách jsou zřejmy určité tendence. Bylo by sice nerozumné přijímati je jako hotová fakta nebo dokonce je zevšeobecňovati, ale nelze jich neviděti.

Třeba ovšem přiznati, že se způsob šetření nedál a nemohl se ani díti vždy tak, jak by toho vyžadovala tato významná akce. Věstník dochází do škol opožděně, teprve koncem měsíce, a protože jeho instrukce leckde připouštěly různý výklad, očekávalo se, že bude k němu vydán podrobný návod a zejména, že dojdou příslušné jednotné tiskopisy, do nichž budou výsledky šetření poznamenávány. V tabulkách je řada otázek, které vyžadovaly pečlivého šetření zvláštního (duševní úchytky, krátkozrakost, tuberkulosnost dětí a j.), na něž bez pomoci lékařovy a při časté stěhovavosti učitelstva ani nemohlo býti správně odpověděno. Červen, měsíc vycházek, výletů a závěrečných prací školních, je pro takové šetření dobou velmi nevhodnou, a kdyby výstava nebyla takřka přede dveřmi a zpracování dat nevyžadovalo tolik času, bylo by bývalo jistě lépe odložit celou akci na dobu podzimní nebo zimní. Takto se stalo, že na některé otázky, u nichž se lhůta končila květnem, vůbec nemohla býti dána odpověď. Jisto však jest, že i data takto získaná budou míti svou cenu: v tom velikém množství se ztratí nepřesnosti z jednotlivých menších okrsků, s nimiž se konečně musí počítati při každé statistice.

Budiž mi dovoleno, abych zde uvedl ukázkou některé výsledky šetření z jedné chlapecké školy pražské, kde se stýká živel dělnický (24%) s dětmi úřednickými (17%), drobných obchodníků (10%), řemeslníků (20%) a zřízců (25%); jiná povolání nemají tu téměř významu.

Tabulka 1. podává počet dětí různého věku v určitém období měřených a vážených. Výsledky jsou sice kusé, pro některá období není dat, přece však je tu patrna tendence: ve vzrůstu i váze vykazují děti z rodin dělnických téměř veskrze (až na období 12 let 10 měs.—13 let 2 měs.) nejmenší čísla, děti z rodin úřednických, aspoň s počátku, čísla nejvyšší.

Tabulka 2. byla tu zkrácena. Vypuštěn je počet dětí navštěvovavších mateřskou školu, počet dětí nápadně vynikajících nebo nápadně neprospívajících v jednotlivých předmětech (posudky vyzněly z jednotlivých tříd velmi subjektivně) a uveden toliko počet dětí celkově vynikajících nebo neprospívajících, dále počet opakujících některou třídu jednou a vícekrát. Celkem opakovaly některou třídu 103 děti, na děti dělnické připadá 31 (30%), na úřednické 11 (10%), na obchodnické 7 (skoro 7%), na řemesl-

Tab. I.

		D ě t i v e v ě k u																															
		6 let 10 měs. — 7 l. 2 m.			7 let 10 měs. — 8 l. 2 m.			8 let 10 měs. — 9 l. 2 m.			9 let 10 měs. — 10 l. 2 m.			11 let 10 měs. — 12 l. 2 m.			12 let 10 měs. — 13 l. 2 m.			13 let 10 měs. — 14 l. 2 m.													
Prostředí		počet měřených	" vážených	prům. výška	" váha	počet měřených	" vážených	prům. výška	" váha	počet měřených	" vážených	prům. výška	" váha	počet měřených	" vážených	prům. výška	" váha	počet měřených	" vážených	prům. výška	" váha												
		dělníků		1	1	108	18	7	7	120	25	4	4	128	26	3	3	137	31	5	5	137	33	4	4	143 ¹ / ₂	40	10	10	150	40		
úředníků		6	6	130	21	1	1	125	28	1	1	138	31	.	.	.	.	2	2	150	38 ¹ / ₂	7	7	149 ¹ / ₂	39 ¹ / ₂	8	8	153	41 ¹ / ₂				
obchodníků		5	5	127	20	1	1	129	26	1	1	133	25 ¹ / ₂	1	1	142	32	2	2	143	39	2	2	.	.	2	2	151	40				
řemeslníků		3	3	125	20	1	1	121	280	3	3	134	29	1	1	133	29	2	2	145	35	2	2	4	4	4	4	142 ¹ / ₂	35	2	2	163	49
zřízenců a j.		3	3	115	19	2	2	125	25	.	.	.	.	3	3	134	28	8	8	145 ¹ / ₂	36 ¹ / ₂	4	4	4	4	4	4	142 ¹ / ₂	32 ¹ / ₂	8	8	155	41 ¹ / ₂

Tab. II.

Počet dětí.

Prostředí	opakujících		nápadně		s vadnou řečí
	jednou	několikrát	vynikajících	neprospívaj.	
dělníků	15	16	—	15	4
úředníků	7	4	10	2	1
obchodníků	5	2	2	4	—
řemeslníků	15	9	4	6	1
zřízenců	19	11	2	8	3

Tab. III.

Počet dětí školou povinných.

Prostředí	které přestály spálu, záškrt a j. nakažl. nemoci	trpí tělesnou vadou	tuberkulosou	epileptických
dělníků	46	3	8	1
úředníků	39	3	2	—
obchodníků	18	2	5	—
řemeslníků	21	1	12	—
zřízenců	39	2	7	—

nické 24 (23%), na zřízenecké a j. 30 (skoro 30%). Poněvadž jsou do poslední kategorie započteny i děti povolání jiných než zřízenců, vykazují děti dělnické poměrně nejslabší prospěch. S tím je v souvislosti i počet dětí, které nápadně neprospívají: mezi 35 na celé škole náleží jich rodinám dělnickým 15, t. j. 43%, kdežto největší počet dětí vynikajících pochází z rodin úřednických (10, t. j. přes polovinu všech).

Z rodin dělnických jest i největší počet dětí s vadnou řečí (4 z 9). Nepodivíme se těmto číslům, uvážíme-li, že jde o děti z přeplněných bytů na Novém Světě, o děti ze střěšovických cihelen a z hradčanských kolonií barákových. Tak vrhají sociální i zdravotní poměry rodin své stíny až do školních světnic.

V tabulce 3. jest vypuštěn počet dětí krátkozrakých, slepých, nedoslýchavých, přihluchlých, hluchých a hluchoněmých, který měl býti uveden v jediném sloupci. Počet tuberkulosních sotva asi bude správný. Při posledním lékařském šetření bylo ve škole shledáno z 266 vyšetřovaných dětí téměř polovina dětí podezřelých z tuberkulosy. V tabulce jde patrně o děti, u nichž tato choroba byla zjištěna. Nakažlivými nemocemi dětskými podle

této tabulky trpí děti v každém prostředí a přestála je dobrá polovina všech dětí; největší (absolutní) číslo tuberkulosních vykazují (podle tabulky) děti řemeslnické, nejmenší úřednické.

Jiných tabulek neuvádíme, protože jednak nemají přímého vztahu k prostředí dětí, jednak pozbývají svého významu vzhledem k místním poměrům (na škole, k níž se naše data vztahují, je na př. obzvláště veliký počet dětí osiřelých — docházejí totiž z blízkého měst. sirotčince).

Ostatně nejde tu ani o úplnost dat, ani o to, aby z nich byly vyvozovány nějaké závěry, nýbrž o to, aby naše veřejnost byla upozorněna na důležitost podnikané akce a na to, aby se v příštích letech konala s pečlivostí a opravdovostí, jaké si její význam vyžaduje. Není jistě pochyby, že podobná zjištění, která na konec vždy ukazují jedno a totéž: že chudoba ohrožuje tělesné i duševní zdraví, jsou s to, budit sociální svědomí společnosti a argumentovati pro úsilnou práci sociálně pečovnou a sociálně politickou.

Ing. E. S. Hokeš:

Význam rozhlasu pro využití volných chvil dělnictva.

Před uzákoněním osmihodinové doby pracovní byl volný čas dělníkův úzce vymezen. Zbývalo mu velice málo času pro rodinu, když volný čas byl věnován někde práci v organisaci, jinde na poličku nebo v zahradě. Nebylo dat, která by nám byla dovolila nahlédnouti do rodiny a prozkoumat, jak se vyvíjely zájmy dělníka a jak využíval svého volného času. Po válce nastává další a pronikavější vzrůst zájmu dělníka o politickou organisaci, o odborové a družstevní hnutí. Tento zájem však nepohlcuje veškerý volný čas — vyjímaje případy, kdy dělník se aktivně věnuje politické práci. Vlna sportovního nadšení, která v anglosaských zemích zaujala dělnictvo pro sport, se u nás neprojevuje aktivně tak, jak by v zájmu zdraví dělnictva bylo žádoucí. Pasivní zájem o sport (přihlížení kopané atd.) se sice dosti projevuje, ale naprosto nedostupuje onoho zájmu, který vznítla v dělnictvu radiofonie.

Koncem r. 1923 bylo vydáno v ČSR. šest koncesí na stanice přijímací. Koncem r. 1924 jich bylo vydáno 1564, v prosinci 1925 měl československý rozhlas 13.000 platících posluchačů. Jakmile v prosinci 1925 zahájila provoz silná pětikilowatová stanice strašnická, počet abonentů rozhlasu rychle stoupá. V únoru m. r. bylo čsl. rozhlasu účastno 30.722 posluchačů, v červnu již 101.290; v prosinci 1926 bylo u nás 180.000 platících amatérů. Dnes počet abonentů kolísá okolo 230.000.

Státní úřad statistický vypracoval v poslední době statistiku abonentů rozhlasu co do povolání. Jako základ byla vzata data k 31. prosinci 1926. Koncem roku 1926 bylo napočítáno 174.137 platících abonentů čsl. rozhlasu, z nichž bylo:

dělníků	33.037
bankovních a soukromých úředníků	29.050
řemeslníků, živnostníků a obchodníků	28.732
státních úředníků	14.522
zemědělců, zemědělských úředníků a zřízenců	9.648
soukromých zřízenců	8.888